

ДОСВІД ШВЕЙЦАРІЇ У ГАЛУЗІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ

Сучасні західні освітні теорії відображують соціальну політику держав, які змушені реагувати на підсилення національної й інтернаціональної міграції, зумовлених глобалізаційними процесами у економічній, культурній, освітній галузях. Підготовка вчителів на засадах міжкультурного підходу як відповідь викликам сьогодення є актуальною проблемою для багатьох західноєвропейських країн, зокрема для Швейцарії. Актуальність цієї проблеми для Швейцарії зумовлена її міжкультурного й міжмовною множинністю: наявність чотирьох мовних регіонів, інтенсифікація процесів міграції й змішання мов і, як наслідок, високий рівень гетерогенності у школі. Отже, для ефективного виконання професійної діяльності з урахуванням цих особливостей у Швейцарії розроблено спеціальні освітні програми для підготовки вчителів, що базуються на міжкультурному підході. Найбільш значною із цих програм є «Педагогіка міжкультурного спілкування» [2:124]. Підготовка викладачів на засадах міжкультурного підходу ставить перед собою такі завдання як: спонукання педагогів відходити від їхніх культурних стереотипів; оволодіння професійними прийомами й методами застосування інтегративних та індивідуальних підходів у мультикультурних класах; розвинення відкритості щодо різних культур з огляду на розбіжності у поглядах та культурних перспективах тощо.

Прийнята у 2003 році Декларація постійної Конференції європейських міністрів освіти «Міжкультурна освіта; керування розмаїттям, зміцнення демократії» [1:5] наголосила на необхідності розвивати педагогічні стратегії і моделі роботи, які б готували викладачів до керування

новими ситуаціями, що виникають у школах через дискримінацію, расизм, ксенофобію, сексизм, маргіналізацію, а також до розв'язання конфліктів ненасильницьким шляхом.

Педагогіка міжкультурного спілкування, як педагогіка множинності, дозволяє перейти від уявлення про школу та суспільство як монокультурні та мономовні явища до уявлення про них як явищ полікультурних і полімовних [3:7]. Вона цілком відповідає меті та завданням міжкультурного напряму в педагогічних та освітніх теоріях. Курс «Педагогіка міжкультурного спілкування», що викладається у вищих педагогічних школах, на педагогічних відділеннях університетів та у закладах неперервної освіти у Швейцарії пропонує декілька аспектів професійної підготовки викладачів: соціокультурний, психосоціальний, методологічний, психолого-педагогічний, лінгвістичний та виховний педагогічний аспекти. Засвоєння цих аспектів сприяє формуванню у майбутніх вчителів інтересу до соціокультурних розбіжностей, релятивізації розбіжностей, цінностей й норм у залежності від контексту; розвиває навички спілкування та обміну інформацією з особами різного соціокультурного походження; сприяє диференційованому застосуванню різних методик викладання та адаптації до різних умов викладання, пов'язаних із складом учнів; сприяє здатності усвідомлювати та розвивати багатомовну ідентичність учнів; формує компетентності у галузі міжкультурної комунікації.

Зупинимось більш детально на психолого-педагогічному аспекті. Цей аспект зумовлений тим, що підготовка викладачів із позицій педагогіки міжкультурного спілкування неодмінно має включати в себе проблему труднощів щодо засвоєння шкільної програми, з якими діти з родин мігрантів стикаються, зокрема, тих родин, чиє матеріальне забезпечення є невисоким. Необхідно обговорювати з майбутніми викладачами на всіх рівнях (адміністративному, методичному, на рівні міжособистих відносин) ті фактори, що породжують означені проблеми. Підготовка на основах курсу «Педагогіка міжкультурного спілкування» має враховувати рівень знань учнів і необхідність

детального пояснення знань та вмінь, що передає учням викладач. Вона має орієнтуватися на диференційоване викладання, на використання різних форм та прийомів, які дозволяють учням засвоювати знання при, так званому, горизонтальному обміні знаннями у групах.

Завданнями психолого - педагогічного аспекту є:

- 1) підготувати майбутніх педагогів до використання у професійній діяльності особистісно-орієнтованого підходу до викладання, доцільність якого зумовлена як високою ефективністю засвоєння знань учнями, так і необхідністю доробки різноманітних методичних прийомів, що використовуються при роботі з кожним учнем окремо;
- 2) показати, як здійснюється перехід від викладання занадто нейтрального, малозрозумілого, якщо стосується учнів, які погано володіють мовою викладання, до викладання експліцитного, що допомагає учню відповісти на запитання, які він сам собі ставить;
- 3) засвідчити необхідність підтримки різноманітних досягнень учнів та необхідність сумісного з викладачем обговорення недоліків, що стосується, насамперед, учнів, які мають труднощі із засвоєнням шкільної програми;
- 4) навчити вміню співпрацювати у фаховій сфері, роз'яснивши, що мета міжкультурного спілкування вимагає від майбутніх викладачів зіткнення з проблемами, що знаходяться за межами шкільних проблем (прихід, зарахування та відрахування учнів через якісь міжнародні події; стрес, викликаний шкільними програмами і проблемами особистого характеру, а також проблемами, що виникають при спілкуванні з іншими людьми).

Ці завдання спрямовані на розвиток у студентів таких компетентностей, як: уміння організувати у межах будь-якої конкретної шкільної програми диференційоване викладання, яке було б доречним для гетерогенних шкільних груп; уміння знайти, пояснити й оцінити досягнення учнів; уміння працювати в колективі. Основний напрям цього аспекту — знайти рівновагу між поняттями, що позначають сукупність виховних методів, підпорядкованих меті «вимагати» та меті «заохочувати». Отже,

сукупність лекцій за психолого-педагогічним аспектом націлена на пристосування викладання до особливих умов, пов'язаних із національним складом класу, на виявлення, інтерпретацію та оцінку досягнень учнів, на заохочування до співробітництва (робота у групах, спільні проекти тощо). Тематика лекцій за психолого-педагогічним аспектом підпорядкована вказаному вище основному напрямку, наприклад: а) сучасний стан досліджень із проблем шкільних успіхів і труднощів, зокрема, у зв'язку з міграцією; б) скерування тенденцій, що часто зустрічаються, до зниження оцінки дітей, що розмовляють іноземною мовою; перекося, пов'язані з суб'єктивною оцінкою можливостей учнів; в) участь викладацького складу і школи у спільному прийнятті рішень щодо шкільних успіхів усіх учнів та якості викладання у школі.

Ці основні теоретичні напрями психолого-педагогічного аспекту конкретизуються на практичних заняттях у ході яких майбутнім вчителям пропонується осмислити, узагальнити та сформулювати можливі варіанти вирішення численних проблем, що виникають у професійній діяльності викладача. Вони повинні, наприклад, проаналізувати роботи, в яких висвітлено фактори, що призводять до невдач учнів, і відповісти на запитання, які з цих факторів є наслідками тих чи інших методів викладання або відношень між учнями і викладачем; виявити й проаналізувати зв'язок між думкою, що склалася у викладача, про учня, прогнозами його успіхів, невдач та впливом цього фактору на шкільні успіхи учня; запропонувати різні методичні заходи викладання за окремими пунктами програми для багатокультурного і / або багатомовного класу; проаналізувати письмові роботи учнів і з'ясувати причини помилок та створити відносини довіри з учнями, щоб краще зрозуміти ті розділи навчального матеріалу, в яких учні відчувають труднощі. Перевіряючи ступінь засвоєння студентами змісту цього аспекту доцільно спрямувати дискусію на особистий досвід студентів у галузі підвищення або зниження оцінки знань під час їх навчання

у школі, у вищому навчальному закладі та визначити методи боротьби з цим поширеним явищем.

Отже, психолого-педагогічний аспект курсу «Педагогіка міжкультурного спілкування», що викладається у педагогічних закладах Швейцарії, як і інші його аспекти, допомагають майбутнім викладачам зрозуміти й проаналізувати численні сторони культурної і мовної множинності та дати їм методологічні інструменти із адекватним теоретичним обґрунтуванням для ефективного здійснення професійної діяльності.

Література

1. *Приоритеты Европейского пространства высшего образования - 2020 = Priorities of the European Higher Education Area - 2020: (декларации и коммюнике) / Центр Междунар. образования Всеукраинского Академического Союза специалистов проф. оценки науч. исслед. и пед. деятельности; [сост.: Бабин И. И., Лыкова В. А., Житнигор Б. С., Павлов В. В.] - Одесса-Бендеры: ГУИПП „Бендерская типография «Полиграфист», 2010. - 112 с.*

2. *Черток Л.П. Диалог культур у післядипломній гуманітарній освіті Швейцарії: дисс. ...канд.пед.наук: 13.00.01// Л.П. Черток.- Ялта, 2011. - 170 с.*

3. *Allemann-Ghionda, C., Ogay, T. Vademecum Sensibilisation interculturelle. Office fédérale de l'éducation et de la science, Berne ; Centre Suisse de coordination pour la recherche en éducation, Aarau, 1-e édition allemande 1993, 1-e édition française 1995, traduction française : Sophie Clerc. -56 p.*